DORIN URIȚESCU
(1946–2020)

După treisprezece ani de colaborare pentru realizarea *Noului Atlas lingvistic român – Crişana*, începutul primăverii anului 2020 este întunecat de pierderea mentorului nostru, prof. dr. Dorin Uriţescu, care s-a stins pe data de 15 aprilie, la Toronto. Aşa cum l-am cunoscut la prima întâlnire, în cadrul oficial al Institutului de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu", ca umanist pasionat de studiul dialectelor dacoromânei, aşa a rămas până la sfârşit, mereu implicat şi dedicat proiectelor Domniei Sale.

Cooperarea în cadrul acestui program de cercetare a fost o revelaţie: observaţiile, sugestiile şi argumentele pentru soluţionarea unor probleme de redactare/interpretare a fenomenelor dialectale au dezvăluit profesionalismul, rigurozitatea şi generozitatea prof. Dorin Uriţescu, fiind cel mai fericit model de colaborare între mentor şi cercetătorul aflat la începutul carierei.

Pentru comunitatea academică românească şi internaţională, Dorin Uriţescu este autorul NALR–*Crişana* şi al studiilor dedicate graiurilor din Crişana, Oaşşi Banatul natal, graiuri faţă de care a fost mereu aproape, în ciuda distanţei geografice, aşa cum mărturisea când, întrebat fiind de ce îi este mai dor din ţara natală, răspundea fără să stea pe gânduri: „De graiurile mele!". Această dragoste faţă de graiurile cărora le-a dedicat, de la munca de culegere a materialului pe teren, la redactarea şi coordonarea volumelor de atlas, a rămas vie în permanenţă şi s-a concretizat în neobosita căutare de a aduce cercetarea dialectală românească în actualitate, prin racordarea geografiei lingvistice la evoluţia digitală.

Cele patru volume de atlas publicate până în prezent, la care se adaugă al cincilea, aproape gata de tipar, programele RODA I şi II, pe care, cu atâta generozitate le-a oferit spre adaptare şi extindere în cadrul altor proiecte în derulare la Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu" din Cluj-Napoca, ar putea alcătui, singure, profilul unui cercetător complet, profund şi pasionat.

Bineînţeles, portretul academic al profesorului Dorin Uriţescu este mult mai complex, sfera ariilor de interes şi competenţe cuprinzând, pe lângă dialectologie, geografie lingvistică, dialectometrie sau sociolingvistică, şi istoria limbilor română şi franceză, teorie lingvistică (fonologie, morfofonemică, morfologie), lingvistică istorică şi schimbare lingvistică, tipologie a limbilor, lingvistică indo-europeană, lingvistică balcanică etc.

Dorin Uriţescu s-a născut pe data de 30 aprilie 1946 şi a copilărit în Fibiş, un vechi sat românesc din regiunea de câmpie a Banatului.

Cariera sa începe în 1970 la Timişoara, în calitate de cercetător asociat al Academiei Române, sub îndrumarea cercet. dr. Ionel Stan; ulterior a fost cercetător al Universităţii din Timişoara. Pentru o scurtă perioadă, 1982–1984, cariera didactică din România a profesorului Dorin Uriţescu este întreruptă de stagiul la Departamentul de Lingvistică al Universităţii din Chicago, Departamentul de Lingvistică. A părăsit definitiv România în anul1989. Anul 1991 îl găseşte la Toronto, Canada, în cadrul Departamentului de studii franceze a Colegiului Glendon, Universitatea York. În 2000 a devenit titular la Glendon, iar în 2004 a obţinut gradul de profesor.

A obţinut două diplome de doctor: una la Universitatea din Timişoara, cu teza *Fonetismul unor graiuri din nordul Banatului* (1978, multiplicată în acelaşi an la Universitatea din Timişoara şi tipărită, într-o ediţie revăzută şi adăugită, în 2007, la Cluj-Napoca, vezi *infra*), iar cea de-a doua, la Université de la Sorbonne Nouvelle – Paris III, cu teza *Formel et natural dans l'évolution phonologique et morphologique (domainesroumain et français)* (1994, publicată în 2001, vezi *infra*).

BDD-A32503 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 20:07:05 UTC)

Activitatea didactică a lui Dorin Uriţescu a fost remarcabilă. A susţinut cursuri de lingvistică generală şi franceză (*Introduction à la linguistique (generale et française*), istoria limbii franceze (*Structure et chargement dansl'évolution du français*, *Les motsfrançais dans l'histoire dans sa vie*, *Français et langues romanes: perspectives historique et typologique*), lingvistică istorică (*Principes de la linguistique historique*), teorie lingvistică (*L'analysephonologique: du concret à l'abstrait et du naturel au formel*, *Morphosintaxe du français*, *Le chargementphonologique et morphophonologique historique: causes et conditionnements*), istoria limbii române (*History of Romanian as Compared to Other Romance Languages*), dialectologie (*Introduction to Dialectology*, *Traitscaractéristiques du françaisparlé*) la nivel under graduate, masterat şi doctorat în cadrul Departamentului de Studii Franceze şi în Programul de Lingvistică, Departamentul de Studii Multidisciplinare la Colegiul Glendon şi Facultatea de Arte ale Universităţii York.

Cercetarea care îi aduce recunoaşterea naţională şi internaţională este *Noul Atlas lingvistic român pe regiuni – Crişana*. Prin intermediul Atlasului, Domnia Sa, alături de profesorii canadieni de la Universitatea York, Eric Wheeler, Sheila Embleton, şi de informaticianul Andrei Oprea, au marcat un punct de cotitură în cercetarea materialului dialectal, prin crearea unui program informatizat de redactare, stocare, căutare şi analiză: *Romanian Online Dialect Atlas* (RODA I şi II).

Din punct de vedere tehnologic, inovaţia programului RODA constă într-o abordare interactivă şi flexibilă, care foloseşte codarea lingvistică a tuturor formelor cuprinse în hărţile analitice. Prin intermediul metadatării/codificării lingvistice a formelor dialectale, programul permite identificarea secvenţelor fonetice sau a unor combinaţii extrem de complexe de trăsături fonetice şi morfosintactice, cu posibilitatea excluderii aspectelor nesemnificative sau nedorite; de asemenea, poate fi realizată analiza alternanţelor morfofonologice în categorii morfosintactice specificate.

Programul RODA este rezultatul mai multor etape de cercetare, evidenţiate de granturile cu finanţare externă (SSHRCC Standard Research Grant pentru *The Romanian Online Dialect Atlas I* (în colaborare cu Sheila Embleton), 2003–2008; SSHRCC Standard Research Grant pentru *The Romanian Online Dialect Atlas II* (în colaborare cu Sheila Embleton), 2008–2011 şi SSHRCC Insight Grant pentru *The nature of dialect: Exploring dialect relationshipswith an expanded online dialect atlas* (în colaborare cu Sheila Embleton şi Eric Wheeler), 2012–2017) şi de numeroasele granturi interne susţinute de Universitatea York.

Cercetarea propriului grai, cel bănăţean, a fost un alt proiect apropiat sufletului său. În volumul *Sincronie şi diacronie. Fonetimul unor graiuri din Nordul Banatului* (Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2007, 326 p., reluare, cum spuneam, a tezei de doctorat multigrafiate în 1978),autorul descrie în detaliu fonetismul unor graiuri româneşti din nordul Banatului, având în vedere vechiul sistem fonetic al graiurilor bănăţene şi interacţiunea dintre limba literară şi graiurile locale.

În cercetările profesorului Dorin Uriţescu pot fi regăsite şi studii ample, cu caracter de sinteză: *Formel et naturel dans l'évolution phonologique et morphophonologique. Essais de linguistique générale et romane* (University, Mississippi, 2011, Romance Monographs. Number 67, 330 p.). Acest studiu este o cercetare de ansamblu care propune o tipologie a proceselor fonologice, a transformărilor pe care aceste procese le suferă la nivelul formei lingvistice şi o ilustrare a proceselor teoretice prin câteva trăsături fonologice şi morfofonologice caracteristice spaţiului romanic.

Preocuparea constată pentru studiul dialectologiei şi al geografiei lingvistice şi recunoaşterea valorii ştiinţifice a cercetărilor lui Dorin Uriţescu este confirmată, încă o dată, prin calitatea de coautor al *Tratatului de dialectologie românească* (1984) şi de colaborarea în cadrul a două proiecte internaţionale de geografie lingvistică: *Atlas Linguistique Roman* (ALiR)şi *Atlas LinguarumEuropae* (ALE).

Articolele semnate de Dorin Uriţescu abordează tematici de actualitate în cercetarea lingvistică. Teme constante ale preocupărilor ştiinţifice au fost: **evoluţia fonologică/morfofonologică în limbile romanice** (*On the Status of an Old Phonotactic Constraint in Northwestern Romanian*, în „Balkanistica", 28, nr. 1, p. 553–565; *Le conditionnement morphologique dans le changement phonologique et l'évolution historique du roumain populaire*, în Emili Casanova Herrero, Cesáreo Calvo Rigual (eds.), *Actes del 26é Congrés de Lingüística i Filologia Romàniques*, Berlin, W. de Gruyter, vol. VIII, p. 813–824; *Le conditionnement morphologique dans le changement phonologique et l'évolution historique du roumain populaire*, în Emili Casanova Herrero, Cesáreo Calvo Rigual

BDD-A32503 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 20:07:05 UTC)

(eds.), *Actes del 26é Congrés de Lingüística i Filologia Romàniques*, Berlin, W. de Gruyter, vol. VIII, p. 813–824), **dialectometria** (*Defining Dialect Regions with Interpretations. Advancing the Multidimensional Scaling Approach* (împreună cu Sheila Embleton şi Eric Wheeler), în „Literary and Linguistic Computing", 28(1), p. 13–22 (Special Issue 'Dialectometry', ed. by John Nerbonne & William A. Kretzschmar Jr; http://llc.oxfordjournals.org/)); **studiul de tip cantitativ în domeniul geografiei lingvistice** (*The Advantages of Quantitative Studies for Dialectology* (împreună cu Sheila Embleton şi Eric Wheeler), în ArjunaTuzzi, Martina Benešova, Jan Mačutek (eds.), *Recent Contributions to QuantitativeLinguistics*, Berlin/Boston: W. De Gruyter, Mouton, p. 51–61.); *An ExpandedQuantitativeStudy of Linguistic* vs. *Geographic DistanceUsing Romanian Dialect Data* (împreună cu Sheila Embleton şi Eric S. Wheeler), în Lu Wang, Reinhard Köhler, ArjunaTuzzi (eds.), *Structure, Function and Process in Texts*, Lüdenscheid, Germany: RAM-Verlag, p. 25–33); **digitalizarea şi crearea versiunii informatizate** a *Noului Atlas lingvistic român – Crişana* (*Romanian online dialect atlas: Data capture and presentation* (împreună cu Sheila Embleton şi Eric Wheeler), în P. Grzybekşi R. Köhler (eds.), *Exact Methods in the Study of Langauge and Text*, Berlin/New York, De Gruyter, p. 87–96; *Graiul din Tara Oaşului în perspectivă informatică*, în Gh. Chivu şi Oana Uţă Bărbulescu (eds.), *Ion Coteanu: in memoriam*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2014, p. 369–380; *Data Management and Linguistic Analysis: MD Sapplied to RODA* (împreună cu Sheila Embleton şi Eric Wheeler), în Reinhard Köhler (ed.). *Studies in Quantitative Linguistics. 5. Issues in Quantitative Linguistics*, Lüdensheid, RAM-Verlag, p. 10–16) etc.

Recunoaşterea academică este concretizată şi prin prezenţa lui Dorin Uriţescu în comitetele ştiinţifice ale unor prestigioase reviste de specialitate, precum: „RomancePhilology" (USA), „Dialectologia et Geolinguistica" (paperback and on line by De Gruyter), „Literary & Linguistic Computing Journal", Oxford journals (UK), „Canadian Journal of Applied Linguistics" (Ontario), „Balkanistica" (USA), „Dacoromania", serie nouă, Academia Română (Cluj-Napoca), „Studii şi cercetări lingvistice", Academia Română (Bucureşti), „Analele Universităţii din Timişoara" (Timişoara) şi prin participările la conferinţele internaţionale ale marilor centre universitare din: Austria, Belgia, Canada, Cehia, Cipru, Franţa, Germania, Grecia, Italia, Japonia, Marea Britanie, Olanda, Portugalia, România, Slovenia, Spania, SUA.

A fost **membru** al unor organizaţii profesionale naţionale şi internaţionale: *Societatea de Ştiinţe Filologice* (Bucureşti), *Societatea Română de Lingvistică Romanică* (Bucureşti), *Societatea Română de Dialectologie* (Cluj-Napoca), Comitetul Naţional Român pentru *Atlas Linguarum Europae* (Bucureşti), *Société de Linguistique Romane* (Franţa), *Société Internationale de Linguistique Fonctionnelle* (Franţa), *Société Internationale de Dialectologie et Géolinguistique* (Italia), *International Quantitative Linguistic Association* (Austria).

Pentru activitatea ştiinţifică şi culturală, prof. dr. Dorin Uriţescu a fost distins cu „Meritul Academic" pentru promovarea limbii române în spaţiul romanic (2011) de către Academia Română, iar Universitatea York i-a conferit titlul „Principal's Research Excellence Award" (2011–2012). Acestor distincţii li se alătură premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu" al Academiei Române (1998), pentru primul volum din NALR–Crişana (în colaborare cu Ionel Stan), publicat în 1996 la Editura Academiei. În 2001 a fost numit profesor onorific al Universităţii „Aurel Vlaicu" din Arad, iar, în 2015, membru de onoare al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" din Bucureşti.

Dacă prin studiile şi proiectele inovative profesorul Dorin Uriţescu va rămâne un reper al cercetării academice, în sufletele celor care l-au cunoscut îndeaproape, Domnia Sa a fost şi va dăinui ca un reper de probitate, competenţă, inteligenţă şi pasiune.

GABRIELA VIOLETA ADAM
VERONICA ANA VLASIN
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu" al Academiei Române
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21
gabrieladomide@yahoo.com
veronica_vlasin@yahoo.com

BDD-A32503 © 2021 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 20:07:05 UTC)